

SUMMIT OSN O ZMĚNĚ KLIMATU V DURBANU, 2011

Ve dnech 28. 11.–9. 12. 2011 se v jihoafrickém Durbanu uskuteční konference OSN o změně klimatu. Klimatická koalice a analytické centrum Glopolis se v tomto infolistu zaměřují na nejdůležitější témata, jež budou signatáři Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu a Kjótského protokolu projednávat.

Program konference v Durbanu

Po neúspěchu jednání v Kodani v roce 2009 a obnovení důvěry v mezinárodní proces na loňském setkání v Cancúnu, představuje letošní konference důležitou příležitost pro další pokrok ve vyjednání nové celosvětové dohody o ochraně klimatu. V úřednickém jazyce představuje již sedmáctou konferenci smluvních stran Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu (COP17) a sedmé setkání zemí, které podepsaly Kjótský protokol (MOP7).

Mezi nejdůležitější témata letošního summitu patří zejména osud Kjótského protokolu po roce 2012, kdy vyprší současné závazky vyspělých zemí ke snížení emisí. Zároveň se bude jednat o nové právně závazné dohody, jež zahrne všechny významné znečišťovatele v rozvojovém světě (Čína, Indie) a zejména Spojené státy, které Kjótský protokol nikdy nepodepsaly. Třetím zásadním tématem bude financování klimatických opatření v rozvojových zemích, ke kterému se vyspělé státy přihlásily v minulých letech. V situaci rostoucích obav z druhého kola globální ekonomické krize bude důležitá především debata o zdrojích, z nichž by měly tyto peníze pocházet.

Celkový počet a rozsah témat je však mnohem širší. Početné pracovní skupiny diskutují o pravidlech vykazování a měření emisí, omezování odlesňování, adaptaci na nepříznivé dopady změny klimatu, transferu čistých technologií do rozvojových zemí, zdanění emisí skleníkových plynů z námořní a letecké dopravy, detailech nastavení obchodování s uhlíkovými kredity nebo o možnostech, jak zajistit, aby průměrná globální teplota nestoupla o více než 2°C oproti situaci před průmyslovou revolucí.

Vyhlídky dosažení nové klimatické dohody

Cancúnská konference sice mezinárodní proces zachránila, avšak důležitá rozhodnutí odložila na později. Přípravy na durbanský summit probíhají především na pozadí obav z ekonomické recese, bezprecedentní dluhové krize eurozóny, a stále vyššího sebevědomí rychle rostoucích ekonomik v rozvojovém světě.

Ekonomická krize však naneštěstí neruší hrozbu krize klimatické. Jak informovala Mezinárodní energetická agentura (IEA), navzdory nejhorší recesi za posledních 80 let globální emise oxidu uhličitého, hlavního skleníkového plynu, v minulém roce vzrostly o 5%. Vědecké poznání o světě charakterizovaném stále vyššími koncentracemi skleníkových plynů v atmosféře přitom stále narůstá a zpřesňuje se. Dokonce i bádání některých vědců zpochybňujících většinový konsensus klimatologů, vede k podobným závěrům jako vcelku konzervativní shrnutí a zprávy Mezivládního panelu pro změnu klimatu (IPCC). Panel například 18. listopadu

publikoval zprávu s nejnovějšími poznatky o vztahu mezi změnou klimatu a extrémními jevy počasí. V podobném čase Mezinárodní energetická agentura (IEA) varuje před zabetonováním světové energetiky ve fosilních projektech a hrozí se nedostatečných investic do obnovitelných zdrojů energie či efektivnějšího využívání přírodních zdrojů.

Přestože mnozí experti, státníci či zkušení klimatičtí diplomaté neočekávají od summitu v Durbanu příliš, a někteří dokonce hovoří o krachu mezinárodních klimatických vyjednávání, většina se shoduje, že mnohdy pomalý a nepřilíš efektivní – protože demokratický – proces, je třeba zachovat.

Výzkum společnosti Ernst&Young mapoval očekávání mezi šéfy velkých nadnárodních společností: 83% z nich by si přálo pokračování Kjótského protokolu a zpoplatnění emisí skleníkových plynů, avšak pouze 18% je přesvědčeno, že k tomu dojde. Mnoho pozorovatelů proto již příliš nespolehá na vyjednávání OSN a úspěch si slibuje spíše od bilaterálních dohod mezi nejvýznamnějšími znečišťovateli, ve kterých odpadá nutnost podstupovat složitý byrokratický proces. Jednání pod hlavičkou Spojených národů představují nezastupitelný katalyzátor diskuse o změně klimatu a následných opatření národních vlád na snižování emisí skleníkových plynů a investic do čistých technologií. Úspěšný český program Zelená úsporám by nebyl realizován v takovém rozsahu bez možnosti obchodovat s emisními kredity v rámci mechanismů Kjótského protokolu. Úmluva rovněž představuje mnohdy jedinou šanci pro nejvíce ohrožené státy – ostrovní, pobřežní, či nejméně rozvinuté země - na získání finanční a jiné podpory pro adaptaci na již nevyhnutelné dopady změny klimatu.

Odhadovat předem výsledek konference v Durbanu je v současnosti velkou sázkou do loterie. Sebevědomé státy skupiny BASIC (Brazílie, Čína, Jižní Afrika a Indie) by si sice přály pokračování Kjótského protokolu, avšak na straně vyspělých zemí nejspíše nemohou počítat s Japonskem, Ruskem a Kanadou. Nemluvě o USA, kde domácí politická situace neumožňuje americkým diplomatům přijmout potřebné kroky na mezinárodním poli. Evropská unie tak se svou ochotou v Protokolu pokračovat zůstává spíše osamocena, a i tento svůj pozitivní krok podmiňuje vůlí ostatních partnerů dát Kjótskému protokolu nový život i po roce 2012. Většina vyspělých zemí se pak shoduje v tom, že nová dohoda, která by zahrnovala jak Spojené státy, tak rychle rostoucí ekonomiky v rozvojovém světě, nespátří světlo světa dříve než v roce 2016 (s účinností až od roku 2020).

Poněkud pesimistický výhled klimatických vyjednávání je proto dobré vyvažovat pohledem na často ambiciózní kroky národních vlád v oblasti investic do snižování emisí skleníkových plynů, energetické efektivity a obnovitelných zdrojů energie. Zatímco investice a podpora obnovitelných zdrojů v EU strádá nepředvídatelnými kroky politiků, mnohé státy v USA (bez ohledu na zablokovanou klimatickou legislativu v Kongresu a rozšířený „klimaskepticismus“) vytvářejí trhy s emisními kredity či investují do chytrých sítí. Čína, symbol špinavé manufaktury světa, pak vynakládá obří sumy na podporu svého solárního či

větrného průmyslu. Renomovaný McKinsey Global Institute v připravované zprávě uvádí, že efektivnější využívání energetických a přírodních zdrojů může ročně ušetřit 2,9 bilionů dolarů, výrazně snížit emise skleníkových plynů a v neposlední řadě enormně zvýšit zisky zelenému businessu. Otázkou tak jen zůstává, zda mezinárodní klimatická vyjednávání přechod na nízkouhlíkovou ekonomiku urychlí, či alespoň nezpomalí. Neradostné jsou ovšem vyhlídky nejchudších obyvatel planety, jejichž země stojí často na okraji zájmu bohatých investorů, a pro něž diplomatické hrátky velkých znečišťovatelů představují jen ztrátu drahocenného času.

Pozice Evropské unie

Pozici Evropské unie pro konferenci v Durbanu schválila Rada ministrů životního prostředí v říjnu 2011. EU vyjadřuje ochotu přistoupit k druhému období Kjótského protokolu, avšak vyzývá ostatní státy, aby se současně zavázaly k ambicióznějšímu snižování emisí. Druhé období Kjótského protokolu by mělo trvat maximálně do roku 2020, kdy by bylo nahrazeno novou dohodou se závaznými emisními cíli pro všechny významné znečišťovatele (zejména Spojené státy a rychle rostoucí ekonomiky globálního Jihu). EU bude v Durbanu prosazovat přijetí konkrétního harmonogramu, který povede k dosažení nové mezinárodní dohody o ochraně klimatu do roku 2015, tak aby nabyla účinnosti v roce 2020.

Poslanci Evropského parlamentu v listopadu přijali rezoluci, v níž zdůrazňují roli EU pro přežití Kjótského protokolu po roce 2012. Dle zástupce europoslanců nemohou současné obavy o ekonomický růst v EU bránit úspěchu mezinárodních klimatických jednání a Durban tak musí přinést postup k dokončení prací na nové dohodě do roku 2015. EP pak opakovaně EU v této souvislosti vyzval k navýšení cíle ke snižování emisí skleníkových plynů.

Průběh a organizace setkání

Konferenci povede jihoafrická ministryně zahraničí Maite Nkoana-Mashabane s podporou sekretariátu Úmluvy a její generální tajemnicí Christianou Figueres. Každou smluvní stranu Úmluvy reprezentuje národní delegace, která je svojí vládou pověřena vyjednáváním.

Českou republiku bude na konferenci zastupovat ministr životního prostředí Tomáš Chalupa, v době jeho nepřítomnosti pak náměstek Ivo Hlaváč nebo ředitel Odboru energetiky a ochrany klimatu Pavel Zámyslický.

V první části konference budou mezi zástupci vlád jednotlivých stran Úmluvy probíhat jednání v pracovních a vyjednávacích skupinách. V druhém týdnu začnou jednání „na vysoké úrovni“, kterých se zúčastní ministři životního prostředí.

V rámci konference proběhnou desítky doprovodných akcí, které pořádají státy, mezinárodní instituce, vědecká pracoviště nebo nevládní organizace k různým aspektům

globální dohody (odlesňování, konkrétní závazky jednotlivých zemí, problematika mezinárodních emisí z letecké a námořní dopravy atd.). Konferenci doplní několik desítek výstav a informačních stánků.

Organizace vyjednávání

Na základě tradice OSN jsou státy rozděleny do pěti regionálních skupin. V klimatických vyjednáváních však země většinou jednají ve skupinách, které jsou tvořeny podle společných zájmů. Tyto skupiny se denně setkávají, koordinují svůj postup a vytvářejí společná stanoviska. V praxi to znamená, že za Evropskou unii formálně hovoří a vyjednává pouze předsednická země (tj. Polsko). Členské státy EU pak mají prostor pro vytváření společných pozic a strategií na každodenních koordinacích EU.

African Group	Africké země
AOSIS	Aliance malých ostrovních států, má 43 států, jsou také členy G77.
Environmental Integrity Group	Nová skupina, která zahrnuje Mexiko, Švýcarsko a Jižní Koreu.
EU	27 zemí Evropské unie
G77 a Čína	Blok rozvojových zemí, který má více než 130 členů.
Least developed countries	Nejméně rozvinuté země – 48 zemí uznaných OSN jako země na nejnižším stupni rozvoje.
OPEC	Sdružení zemí vyvážejících ropu.
Umbrella group	Neformální, volná koalice rozvinutých zemí, které nejsou členy EU, zahrnující např. Austrálii, Kanadu, Island, Japonsko, Nový Zéland, Norsko, Rusko, Ukrajinu a USA.

Stručná historie mezinárodních jednání o ochraně klimatu

Summit Země a zrod UNFCCC (1992)

V roce 1992 byla na konferenci v brazilském Rio de Janiero přijata Rámcová úmluva OSN o změně klimatu (UNFCCC). Úmluva neobsahuje žádné konkrétní závazky ke snížení emisí skleníkových plynů. Konstatuje jen, že objem emisí je třeba stabilizovat na bezpečné úrovni. Dne 11. prosince 1997 se delegátům na třetí konferenci smluvních stran Úmluvy podařilo dojednat Kjótský protokol, historicky první právně závaznou dohodu, která signatáře řady průmyslových zemí zavazuje v letech 1990 až 2012 snížit exhalace skleníkových plynů v průměru o 5,2 %. Od roku 1995 se každoročně konají konference smluvních stran Úmluvy, které kontrolují způsob jejího plnění a ukládají státům další úkoly. Důležitým krokem bylo přijetí takzvaného Akčního plánu z Bali v roce 2007, který navrhnul proces dosažení

shody na nové právně závazné klimatické dohodě na konferenci v Kodani v roce 2009. Vzhledem k tomu, že některé státy, které podepsaly Úmluvu, se nepřidaly ke Kjótskému protokolu, probíhá jednání po dvou koleích – jednání stran Úmluvy a jednání stran Kjótského protokolu. Obě tyto „koleje“ by se měly spojit v podobě nové mezinárodní klimatické smlouvy.

Očekávání a vystřízlivění v Kodani (2009)

V roce 2009 se v dánské Kodani konala výroční konference klimatické Úmluvy. Za účasti desítek hlav států, včetně prezidentů většiny největších světových znečišťovatelů, se podařilo dosáhnout sjednání Kodaňské dohody; původně očekávaná nová globální dohoda však nebyla přijata. Kodaňská dohoda je pouze částečným úspěchem, navíc mimo závazný rámec Úmluvy. V současnosti je pod smlouvu 117 podpisů. Průmyslové země v ní uvedly své cíle ve snižování emisí skleníkových plynů do roku 2020. Signatáři se také shodli, že by průměrná globální teplota neměla stoupnout o více než 2°C. V rámci Kodaňské dohody průmyslové státy přislíbily, že do roku 2012 poskytnou chudým zemím 30 miliard dolarů (tzv. Fast Start Finance - FSF) na adaptační opatření a na rozvoj nízkouhlíkového hospodářství. Tato finanční pomoc se má postupně zvýšit až na 100 miliard dolarů ročně do roku 2020.

Cancún a obnova důvěry v OSN (2010)

Vloni byla v Mexiku přijata takzvaná Cancúnská dohoda, která obsahem navázala na dohodu z Kodaně. Byl potvrzen cíl nepřekročit nárůst průměrné globální teploty o více než 2°C (oproti hodnotám před průmyslovou revolucí) a došlo k založení nového Zeleného klimatického fondu (Green Climate Fund). Roční příspěvky rozvinutých států do fondu by měly v roce 2020 dosáhnout výše 100 miliard dolarů. Konference sice pod respektovaným mexickým předsednictvím přispěla k obnově důvěry v klimatické vyjednávání pod hlavičkou OSN, nepodařilo se však shodnout na pokračování Kjótského protokolu nebo na uzavření nové mezinárodní dohody, jež by končí smlouvu nahradila.

Účast nevládních organizací

Konference se účastní také zástupci nevládních organizací z celého světa. Největší mezinárodní síť sdružující organizace zabývající se ochranou klimatu, včetně důsledků změny klimatu pro rozvojové země, je Climate Action Network International.

Česká Klimatická koalice požaduje pokračování Kjótského protokolu a zajištění dostatečných financí pro pomoc rozvojovým zemím.

Uprostřed jednání, v sobotu 3. prosince, se budou po celém světě konat happeningy a demonstrace v rámci mezinárodního Dne na ochranu klimatu. Více informací k akci konané v ČR naleznete zde:

<http://www.zmenaklimatu.cz/aktuality/svetovy-den-na-ochranu-klimatu-praha-3.12.2011.html>

Zajímavé odkazy

Stránky konference OSN v Durbanu:
<http://www.cop17-cmp7durban.com/>

Stránky Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu:
<http://unfccc.int/>

Earth Negotiations Bulletin (detailní analýzy International Institute for Sustainable Development):
<http://www.iisd.ca/>

Eco (newsletter Climate Action Network):
<http://climatenetwork.org/eco-blog>

Stránky Mezivládního panelu pro změnu klimatu (IPCC):
<http://www.ipcc.ch/>

České shrnutí 4. hodnotící zprávy IPCC:
http://www.mzp.cz/cz/ipcc_ctvrta_hodnotici_zprava

Stránky s aktuálními informacemi v češtině:
www.zmenaklimatu.cz

Kontakt

České nevládní organizace zabývající se změnou klimatu jsou sdružené v Klimatické koalici. V Durbanu je bude osobně reprezentovat Jan Doležal z analytického centra Glopolis.

Jan Doležal

Glopolis, dolezal@glopolis.org, mob: +420 773 687 862 (časový posun +1 hodina), Twitter: [jandolezal](https://twitter.com/jandolezal)

V ČR bude jednání sledovat Klára Sutlovičová.

Klára Sutlovičová

Klimatická koalice, klara.sutlovicova@ecn.cz, tel.: 274 822 150, mob.: 605 276 909.

Partneři

Klimatická koalice vznikla v roce 2007 se snahou vyvolat a vést veřejnou diskusi o změně klimatu, o možnostech jejího zmírňování a o dopadech klimatické změny zejména v rozvojových zemích. Klimatická koalice je platformou českých nestátních neziskových organizací, které se zabývají zejména ochranou životního prostředí, rozvojovou spoluprací a humanitární pomocí. www.zmenaklimatu.cz/koalice.html

Glopolis je nezávislé analytické centrum (think-tank) se zaměřením na globální výzvy a příslušné odpovědi České republiky a EU. Ve spolupráci s těmi, kteří utvářejí politiku, byznys a veřejné mínění, je naším dlouhodobým cílem zlepšit politickou kulturu a přispět k přechodu na chytrou ekonomiku, k energetické a potravinové zodpovědnosti. www.glopolis.org

FUNDACJA
IM. STEFANA
BATOREGO

ČESKÁ REPUBLIKA
POMÁHÁ

Infolist vyšel s finanční podporou České rozvojové agentury a Ministerstva zahraničních věcí ČR v rámci Programu zahraniční rozvojové spolupráce ČR, podporou Evropské unie a Stefan Batory Foundation. Obsah infolistu nemusí vyjadřovat stanoviska sponzorů a nezakládá odpovědnost z jejich strany.